

**Megyer Települési Örökségvédelmi
Hatástanulmánya**

**Munkaközi
2019**

Megyer Települési Örökségvédelmi Hatástanulmánya (munkaközi állapot)

A kulturális örökség védelemével kapcsolatos szabályokról szóló a 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 14. mellékletben előírt tartalommal

Bevezetés

Ez az örökségvédelmi vizsgálat egy hatástanulmány részeként a vonatkozó jogszabályok, különösen a Kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. Törvény, és a 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet, valamint az előbbiekkal összefüggésben a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet vonatkozó részeinek előírásai szerint készült.

A tanulmányhoz felhasználásra kerültek korábbi vizsgálati anyagok (különösen e sorok írói által jegyzett Településképi arculati kézikönyv szövegei), rendezési tervek, a történeti, régészeti, művészettörténeti szakirodalom, és különféle adatbázisok anyaga (Arcanum, Miniszterelnökség).

A meglévő adatokat helyszíni bejárás során (2018. október) ellenőriztük, és a jogszabályi előírásnak megfelelő tartalommal a feladathoz igazított formába foglaltuk. Az utóbbi forma megengedett, indokoltan, az érthetőséget segítően, és hiánytalanul vonja össze a 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet 14. melléklete összetartozó tartalmi elemeit, s azokat közös fejezetben fejt ki.

A hatástanulmány készítői egyúttal nyilatkoznak arról, hogy a tanulmány készítéséhez szükséges képesítéssel, gyakorlattal és szakértői jogosultággal rendelkeznek, szerepelnek a Miniszterelnökség által vezetett Műemléki szakértői névjegyzékben műemléki szakértőként (műemléki érték dokumentálása).

Budapest, 2018. december 7.

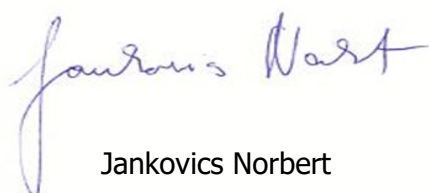
Batizi Zoltán
régész, régész
szakértő

szakértői sz.: 17-003

Máté Zsuzsanna
építész, műemléki
szakértő

szakértői sz.: 21-0073

Jankovics Norbert
művészettörténész, régész,
műemléki szakértő

szakértői sz.: 21-0016

1. Örökségvédelmi vizsgálat

1.1.A település történeti leírása- Természeti, tájhasználati, településhálózati és településszerkezeti összefüggések, táj- és településtörténet

Megyer a Marcal folyó medencéje alkotta kistáj déli, a folyó kisebb vízhozamú, eredéshez közeli részén, fekvő település. A Marcal-medence hazánk óceáni éghajlati hatású területén található, amely a többi, szomszédos területhez képest átlagosan nagyobb és egyenletesebb eloszlású csapadékot, és alacsonyabb hőmérsékletet is jelent. A völgyet, így a település határát is a lejtőkkel határolt sík, magas talajvízállású termőterületek jellemzik.

Bár a talaj minősége nem a legjobb, de az állandó vízjárás, és az enyhe mikroklíma az őskor óta folyamatosan vonzotta a megtelepedő embert.

A régészeti leletek tanúsága szerint ugyan a település csaknem folyamatosan lakott volt, a mai falu történetének kezdetei az írott források hiány miatt alig ismertek. Az Árpád-kor elején, a 11. században, a falu szemben később jellemző állandóságával még sokáig „mozgó” település volt. Egy adott területen vándorolt, és költözött a lakosság, ebből alakult ki később a falvak külterülete. A középkori Megyer települést 1332-ben említi először oklevél, mint a döbrönteai vár tartozékát a Himfi-, és Pápai-családok birtokában. Mátyás király 1464-ben adta a Kanizsaiaknak, a 16. századtól egy magát Megyerinek nevező család tulajdonában volt.

A középkori fejlődés békés évszázadainak a török Hódoltság vetett véget. Először a Balaton északi partját 1548-ban végigpusztító törökök dúlták fel a környékbeli falvakat, de a sümegi vár kvázi végvárrá válása miatt, a vár védelmében az összes falu újraterülpült. Az állandósuló hadi helyzet, a portyázó török és osztrák csapatok dúlásai a környék hanyatlását hozták. Megyer a 18. századi újraterülpítés után indult újra fejlődésnek, de mérete és lakosságszáma soha sem lett túl jelentős, mindig aprófaluk maradt, és főként önállóan, saját földjűkön gazdálkodó kisnemesek laktak. A lakosság száma 1939-ben érte el a maximumot, ekkor 135 fő magyar anyanyelvű személy élt 27 házban, de mérete miatt sem iskolája, sem temploma nem volt.

A termelő szövetkezett létrehozása, majd önállóságának megszűnése, a paraszti életforma felhagyásával járt, amely következtében komoly elvándorlás indult. A falu teljes megszűnését az egységes arculatú üdülőfaluvá alakítással kívánják elkerülni a település lakói és vezetői.

A változatos növénytakarójú, szelíd tájak, a jó természeti adottságok a legkorábbi időszakról vonzották állandó megtelepedésre az embert. Megyer bel- és külterületén, lévén ilyen területen fekszik, nyolc védett régészeti területet tartanak nyilván.

A Marcal mindkét partján hosszan elnyúló, többretegű lelőhelyek, az őskortól a római kor végéig lakott települések nyomai ismertek. Megyer középkori falu maradványait a falu északi részén, és a temető környékén is sikerült kimutatni, korábbi, az előbbi esetben római, az utóbbi területen őskori, megtelepedés nyomaival együtt.

Országosan védett műemlék a településen nincs, helyi védelemre az egységes telekszerkezet, a faluban és a temetőben álló keresztek, és egy régi sírkő érdemesek.

A kis méret miatt a falu igen egységes, amelyek nagyjából a 20. század eleji összképpel rendelkezik. A házak többsége hosszú, oldalhatáron álló, kétablakos, oromfalas homlokzatú, tornáccal, hátul hosszan elnyúló kerttel. A falu középső, szűk telekosztású telkein álló épületek többsége már a 19. század közepi kataszteri térképen is mainak megfelelő méretű és elrendezésű házakat jelöli. Néhány ennél későbbi épület előkertes, a 20. század első harmadát idéző, módosabb kispolgári ház. Sajnos a kertek hátsó részén álló egykori gazdasági épületekből alig maradt fenn néhány, igaz ezek egy része eredetileg nem tartós anyagból volt, és a valószínűleg a termelőszövetkezeti időkben felszámolásra kerültek.

A falu északi részén, a Hetefőre vezető út kereszteződésben álló útszéli keresztet 1927-ben állították. A fogrovatos, félköríves párkányú középrész félköríves záródású fülkéjében másodlagosan elhelyezett Mária-szobor állt, fent, a lilomos szárvégződésű keresztben korpusz függ. A felirat tanúsága szerint: „ISTEN DICSŐSÉGÉRE A BOLDOGSÁGOS SZŰZ MÁRIA

TISZTELETÉRE ÁLLÍTTATTA BARTOS ISTVÁN és CSALÁDJA 1927". A keresztől nem messze, a község északi végének közelében, az út mellett álló ácsolt harangláb eredetileg 1929-ből származott, amelyet állapota miatt 1990-ben újraácsoltak. A kétlábú fa harangláb felett sátozott emelkedik, bronz harangjának felirata szerint 1929-ben öntette azt a megyeri hitközség.

Megyer történeti magját, a legkorábban lakott, és oldalhatáron álló házak sorával beépült részét a mai Fő utca jelenti. A házak mögött a telken keresztben álló gazdasági épület, a keleti oldalon a hosszan, a Marcalig lenyúló telkek jellemezték a 20. századig.

A korai időszakból egyetlen épület sem maradt fenn, a régi falumag beépítésében legfeljebb a szűk telekosztás utal korábbi állapotra.

A belső utak állapota közepes-rossz, a mai útburkolatok jellemzően régiak, de az átmenő forgalom igen ritka.

A falu számottevően nem növekedett a 19. században, a 20. század második felére csupán a Hettyefő felé vezető út mentén épült fel néhány újabb lakóépület.

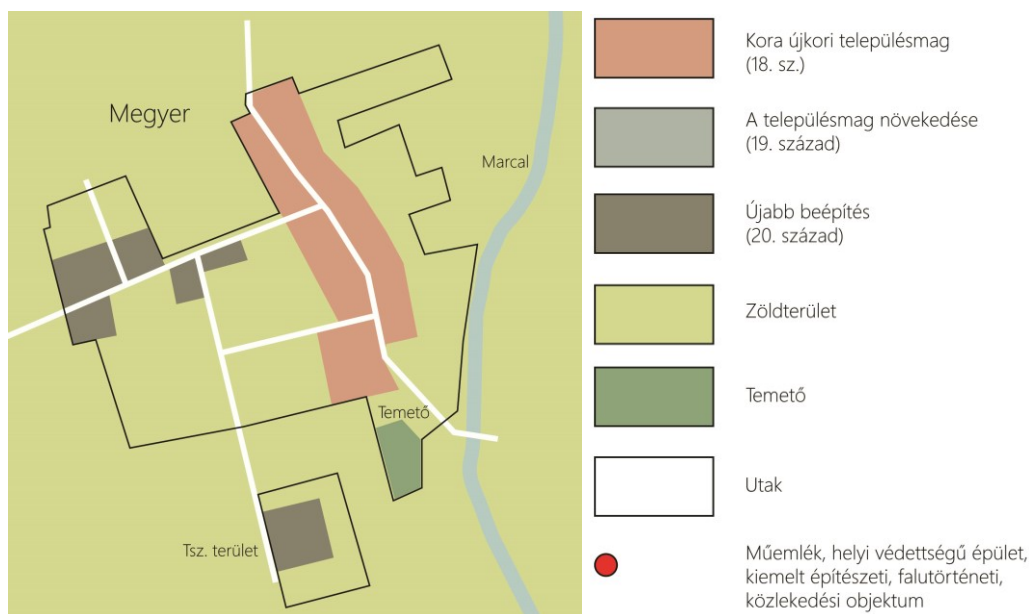
A termelőszövetkezet ugyanekkor került a település déli részére, a temetőtől délnyugatra fekvő egykori külterületre.

A házak nagyobb része hosszú, oldalhatáron álló, kétablakos, oromfalas homlokzatú, tornáccal, néhány lakóépület előkertes, kispolgári ház. A falu középső, szűk telekosztású telkein álló épületek többsége a 19. század közepe előtti eredetű, a korai falumag többi háza a 20. század első feléből való. Az újabban betelepült, faluszéli részeken ennél későbbi, modern beépítés is előfordul.

A falu déli részén, a Marcalon átvezető híd nyugati oldalán, kiemelkedésen terül el az apró római katolikus temető. A keresztjét 1852-ben állították, a legkorábbi sírkövön 1856-os halálozási évszám olvasható. A kőkereszt hasábos alsó részén ügyetlen kéz faragta felirat őrzi a felállítás dátumát, a liliomos szárvégződésű keresztben INRI felirat alatt korpusz.

A temető kissé rendezetlen, ligetes, a sírok laza csoportokban fekszenek a területén.

A falu felé eső részen álló újabb, nyitott faszerkezetű ravatalozóhelyen kívül egy kicsi, és jellegtelen temetői épület áll a sírkertben.

Megyer vázlatos térképe, a település történeti korszakainak és műemlékeinek jelölésével
(Településképi arculati kézikönyv, 2017)

Felhasznált irodalom

Bakay K.- Kalicz N.- Sági K.: Veszprém megye régészeti topográfiája. A devecseri és sümegi járás. (Magyarország régészeti topográfiája 3. kötet.) Akadémiai kiadó. Budapest, 1970.

Koppány T.- Lővei P.- Balázsik T.: Veszprém megye műemléki topográfiája. Kézirat OMF-OMVH. 1980-1991

R. Lendvai A.: Adatok Sümeg és Tapolca XVII–XIX. századi történetéhez, különös tekintettel a kézműiparra. In: A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 17. Veszprém 1984 531-551.

Farkas G.: A Sümeg vidéki falvak múltjából. (Sümegcsehi, Bazsi, Sümegprága) A veszprémi püspöki uradalom történetéhez. In: Alba Regia 33. Székesfehérvár 2004 61-108.

Ilon G.- Juhász I.- Sümegi P.- Jakab G.- Szegvári G.- S. Törőcsik T.: A Marcal-völgy története az őskortól a középkorig egy környezetrégészeti vizsgálat tükrében. Mezőlak-Szélmező tőzegláp geoarcheológiai vizsgálatának eredményei. In: Savaria 29. Szombathely 2006 147-216.

Jankovics N.- Klagyivik M.- Máté Zs.: Bazsi településképi arculati kézikönyve. Kézirat. 2017

Kiss L.: Földrajzi nevek etimológiai szótára I. kötet. Akadémiai kiadó, Budapest, 1997.

Maksay F.: Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén II. kötet Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 16. Budapest, 1990. Zala megye 1549. évi adatai, 960.

Zala vármegye története. Oklevéltár 1. 1024-1363 Budapest, 1886. 261-263.

Felhasznált adatbázisok

Első Katonai Felmérés- A Magyar Királyság területére, Arcanum Adazbázis Kft. DVD- ROM. Bp. 2004

Második Katonai Felmérés: Magyar Királyság és a Temesi Bánság. Arcanum Adazbázis Kft. DVD- ROM. Bp. 2005

Harmadik Katonai Felmérés, a Magyar Szent Korona Országai, 1:25.000. Arcanum Adazbázis Kft. DVD- ROM. Bp. 2007

hungaricana.hu/hu/adatbazisok/ (a letöltés dátuma 2018. 10. 25.)

njt.hu (a letöltés dátuma 2018. 10. 25.)

Műemléki hatósági nyilvántartás (a letöltés dátuma 2018. 10. 25.)

A Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázisa (<http://archeodatabase.hnm.hu>, a letöltés dátuma 2018. 10. 25.)

1.2. A védett műemléki értékek települési értékléltára

1.2.1. Világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területeket

Megyer közigazgatási területén nincsen az UNESCO kulturális vagy természeti világörökségi helyszínek közé felvett objektum, terület, és ilyen nem szerepel a magyarországi várományosi helyszíneket felsoroló jogszabályban sem. (27/2015. (VI. 2.) MvM rendelet a Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékéről)

1.2.2. Az országos építészeti örökség elemei

Megyer közigazgatási területén országosan védett műemlék, történeti táj, műemléki jelentőségű terület, kiemelt nemzeti emlékhely, nemzeti emlékhely, történeti emlékhely nem található.

1.2.3. Védetté nyilvánított és a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket

Megyer közigazgatási területéről jelenleg 8 régészeti lelőhely ismert. Ez a szám a természetföldrajzi adottságok és a környező települések lelőhelyeinek ismeretében átlagosnak tekinthető, de bizonyos, hogy még több fel nem fedezett lelőhely található a helység területén. (Az ismeretlen lelőhelyről származó tárgyak egy része biztosan nem az ismert lelőhelyekről, hanem a ma rejtőzködő, ismeretlen lelőhelyekről származik.) Így a lelőhelyek száma intenzívebb kutatások esetén a jövőben még emelkedhet. A község határában található ismert régészeti lelőhelyek mind terepbejáráskor kerültek elő. Megelőző feltárás, tervásatás, próbafeltárás, régészeti szakfelügyelet, leletmentés, helyszíni szemle nem történt a helység területén.

Terepbejárások

A Magyarország régészeti topográfiája 3. kötetének készítése során az 1960-as években több időszakban kutatva, terepbejárva számos lelőhely került elő, ezek a következők: 8506-8511. Csirke Orsolya a veszprémi múzeum régésze 2008-ban terepbejárva azonosított 2 újabb lelőhelyet és bejárta a már ismerteket is.

A település határának régészeti kutatottsága a fentiek ismeretében átlag alatti intenzitásúnak minősíthető.

A település határának kiterjedéséhez és a megtelepedésre alkalmas területek nagyságához viszonyítva az ismert régészeti lelőhelyek száma átlagos. A nem szántott, műveletlen vagy füves, erdős területek és a beépített vagy kertes területek miatt várható még további lelőhelyek előkerülése is.

A település ismert lelőhelyeinek korszakonként megoszlása:

Az őskort több lelőhely képviseli, ez a legerősebben képviselt régészeti korszak. Az őskoron belül pontosabban nem korhatározható lelőhelyek száma 3. A középső újkőkorban létezett vonaldíszes kultúrának 2 telepe ismert. A rézkorból 1 telep került eddig elő. A bronzkorból egyetlen lelőhely sem ismert jelenleg. Az őskor végéről egy lelőhely ismert, mely a vaskor kezdeti vagy középső szakaszára keltezhető.

A római korból 4 telep nyomai ismertek, mind a 4 a korai időszakra datálható.

A népvándorlaskorból nem ismert lelőhely.

A honfoglalás korból nem ismert lelőhely.

A középkori megtelepedést egyetlen lelőhely jelzi. Ugyanazon a lelőhelyen fordult elő egy Árpád-kori és egy középkori lelőhely. (Pontosabban az Árpád-kori település folytatása lehet a későközépkori.) A MRT kötet szerzői által a temetőhöz lokalizált, az egykori feltételezett templomhoz tartozó kőmaradványokat a jelenlegi közhiteles nyilvántartás nem veszi számba, nem számol a temetőnél középkori templommal.

A hatástanulmány elkészítéséhez 2018 augusztusában szemlét végeztem a település lelőhelyein.

Jelenlegi ismereteink szerint összesen 8 (nyolc) régészeti lelőhely ismert a település bel- és külterületén. (Némelyik lelőhelyről több korszak emlékanyaga került elő.)

A település területének jelentős része mezőgazdasági művelés alá esik, ahol optimális növényborítottság mellett a régészeti érintettség könnyebben felderíthető. Emiatt az ismert régészeti lelőhelyek többsége szántóföldre esik. Megyeren 7 lelőhely teljesen, egy pedig részben szántott részen fekszik. Lényeges figyelembe venni azt, hogy a település határának jelentős része nem kutatható kerként, legelőként, kaszálóként, valamint erdőként van hasznosítva, ahol szántás hiányában számos régészeti lelőhely rejtőzködhet észrevétlenül.

A belterületről jelenleg egyetlen régészeti lelőhely sem ismert. A részben a temetőre kiterjedő lelőhely temetőre eső része sem a belterület része. Azaz a temető nem belterület.

A település közigazgatási határain belül külön jogszabályban fokozottan védett vagy kiemelten védett régészeti lelőhely egy sem található.

A Kötv. általános elvei alapján ex lege védett minden, jelenleg nyilvántartott régészeti lelőhely (8 db), a további ismert, de még nem nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében a bejelentést követően a központi közhiteles örökségvédelmi nyilvántartásba való bejegyzéssel, külön jogi aktus nélkül, az általános védettséget az újonnan előkerült régészeti lelőhelyek is megkapják.

Jelenleg az alábbi korú és jellegű lelőhelyekről van ismeretünk:

- őskori telep (pontosabb korhatározás nélkül): 3 db
- újkőkori (vonaldíszes kultúra) telep: 2 db
- rézkori telep: 1 db
- kora-közép vaskori telep: 1 db
- korai római kori telep: 4 db
- Árpád-kori telep: 1 db
- késő középkori telep: 1 db

A régészeti lelőhelyek jellegéből adódóan a pontos lokalizáció, még inkább a pontos kiterjedés általában nem határozható meg pusztán a felszíni jelenségek alapján. Az adattári és szakirodalmi adatok, valamint az elvégzett helyszíni beazonosítások alapján az azonosított lelőhelyekkel érintett területek a hozzájuk tartozó helyrajzi számokkal részletesen az 1. sz. mellékletben találhatók.

Régészeti érdekű területek azok a területek, ahol a földrajzi adottságok és az adatgyűjtés során szerzett információk alapján egyéb lelőhelyek feltételezhetők. A régészeti lelőhelyek elhelyezkedését leginkább meghatározó vízfolyások közül településünk határában többet is találunk.

A jelenlegi területhasználat és területi állapot (mezőgazdasági művelés, zártkertek művelése, belterületi lelőhelyeken közművek és épületek létrehozása) a kulturális örökség régészeti elemeit nagymértékben érinti. Jelentősen károsodhatnak az intenzív talajművelésnek és erózióknak kitett területek, ami minden szántóföldi lelőhelyet hátrányosan érint.

A régészeti lelőhelyeket az építkezések és a talajművelés súlyosan károsították és továbbra is veszélyeztetik a földben lévő maradványokat. Az ismert lelőhelyek nagy részénél feltehetően ez már eddig is nagyfokú pusztítást eredményezett. Amennyiben a mezőgazdasági területeken fennmarad az intenzív talajforgatásos művelés (vagyis a szántás), akkor ez a pusztulás is folytatódik, hosszú távon pedig megsemmisülést eredményezhet.

Régészeti lelőhelyek Megyer közigazgatási területén

1. Megyer – Csombor

Lelőhely-azonosító: 8506

A lelőhely megjelölése: középső újkőkori (vonaldíszes kerámia kultúrája) telep

A lelőhely leírása: A községtől délnyugatra a Csombornak nevezett részen a Marcal bal partja egészen alacsony, széles, lapos vonalat alkot. A vízfolyástól kissé távolabb, mintegy 200 méterre 150 x 50 méteres felületen valószínűleg települési gödröket jelző kisebb foltokban őskori cserepeket forgatott fel a szántás az MRT kötet készítésekor. A kerámia az újkőkori vonaldíszes kultúra telepét jelzi. 2008-ban Csirke Orsolya a veszprémi múzeum régésze végzett a lelőhelyen terepbejárását.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: A lelőhely területe szántó, így veszélyeztetett, a szántás folyamatosan pusztítja a régészeti lelőhelyet. Tilos a lelőhely területén a 30 cm-nél nagyobb mélységű földmunka, pl. a mélyszántás vagy a talajlazítás.

Hrsz.: 06/17, 06/18, 0167/5

2. Megyer – Marcal bal partja

Lelőhely-azonosító: 8507

A lelőhely megjelölése:

A lelőhely leírása: A községtől délnyugatra a Marcal bal partján igen alacsony, lapos felszínen 80 x 30 méteres felületen az újkőkori vonaldíszes kerámia kultúrája kisebb telepre utalnak a MRT kötet készítői által talált cserepek. Ezek mellett néhány későközépkori kerámiát is gyűjtöttek itt a kötet készítői. 2008-ban Csirke Orsolya a veszprémi múzeum régésze végzett a lelőhelyen terepbejárását.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: A lelőhely területe szántó, így veszélyeztetett, a szántás folyamatosan pusztítja a régészeti lelőhelyet. Tilos a lelőhely területén a 30 cm-nél nagyobb mélységű földmunka, pl. a mélyszántás vagy a talajlazítás.

Hrsz.: 06/19

3. Megyer – MRT 3. kötet 36/3. lh.

Lelőhely-azonosító: 8508

A lelőhely megjelölése: őskori (nem meghatározható korú) telep, kora római telep, későközépkori telep

A lelőhely leírása: A községtől délnyugatra az előző, 8507. számú lelőhelytől keletre 200 méterre a Marcal völgye összesűkül és a bal parton is magasabbá válik a kísérő dombhát, amely kb. 4-5 méterrel emelkedik az ártér fölé. A MRT kötet készítői itt 40 x 50 méteres felületen őskori cserepeket és kőszilánkokat találtak. A jellegtelen őskori cserepek pontosabb kora nem volt meghatározható, viszont a változatos kő leletanyag alapján itt egy kőeszközöket készítő műhelyre lehetett gondolni. A lelőhelyen még kora római korú edénytöredékeket és 14-15. századi kerámiát is találtak. 2008-ban Csirke Orsolya a veszprémi múzeum régésze végzett a lelőhelyen terepbejárását.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: A lelőhely területe szántó, így veszélyeztetett, a szántás folyamatosan pusztítja a régészeti lelőhelyet. Tilos a lelőhely területén a 30 cm-nél nagyobb mélységű földmunka, pl. a mélyszántás vagy a talajlazítás.

Hrsz.: 06/19

4. Megyer – Marcal kanyar

Lelőhely-azonosító: 8509

A lelőhely megjelölése: római kori telep, középkori telep

A lelőhely leírása: A községtől délre a Marcal kanyarjának közelében a 4-5 méter magas parton kb 200 x 100 méteres területen kevés római kori cserepet forgatott fel az eke a MRT kötet készítése idején. Az anyagban kora római kerámia és néhány római kori téglát is található. Ezek mellett néhány középkorra keltezhető edénytöredék is előkerült innen. 2008-ban Csirke Orsolya a veszprémi múzeum régésze végzett a lelőhelyen terepbejárását.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: A lelőhely területe szántó, így veszélyeztetett, a szántás folyamatosan pusztítja a régészeti lelőhelyet. Tilos a lelőhely területén a 30 cm-nél nagyobb mélységű földmunka, pl. a mélyszántás vagy a talajlazítás.

Hrsz.: 06/7, 06/8

5. Megyer – MRT 3. kötet 36/5. lh.

Lelőhely-azonosító: 8510

A lelőhely megjelölése: őskori (közelebről meg nem határozható korú) telep, rézkori telep

A lelőhely leírása: A Marcal kanyarulatától északra a bal parton az ellaposodó part tetején a kedvezőtlen megfigyelési körülmények ellenére több – pontosabban nem korhatározható – őskori cserépet gyűjtöttek a MRT kötet készítői. Az itt talált magkő és az egyik rücskös felületű cserép alapján a lelőhely talán rézkori telep nyoma lehet.

2008-ban Csirke Orsolya a veszprémi múzeum régésze végzett a lelőhelyen terepbejárását.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: A lelőhely területe szántó, így veszélyeztetett, a szántás folyamatosan pusztítja a régészeti lelőhelyet. Tilos a lelőhely területén a 30 cm-nél nagyobb mélységű földmunka, pl. a mélyszántás vagy a talajlazítás.

Hrsz.: 03/7

6. Megyer – Temető

Lelőhely-azonosító: 8511

A lelőhely megjelölése: őskori (közelebről nem meghatározható) telep, kora-középső vaskori (Hallstadt-kultúra) telep, Árpád-kori telep, későközépkori telep (A jelenlegi közhiteles nyilvántartás a MRT kötetben említett középkori templomot és középkori temetőt nem említi!)

A lelőhely leírása: A temető a község déli szélén a Marcal 5-6 méterig emelkedő magas partszegélyén fekszik. Ennek nyugati oldalán, a megvizsgálható kb. 100 x 50 méteres felületen heverő nagyon sok kőtörmelék és középkori cserép tanúsága szerint ezen a helyen feküdt a középkori Megyer falu. Az Árpád-korral induló leletanyag a 16. századdal zárul, azaz eddig az évszázadig lakhatták a területet. A temetőben található kövek az egykori templomra utalhatnak. Írott forrás nem említi a megyeri templom, de ez következhet az írásos források pusztulásából is. Ha itt középkori templom állt, akkor a temető valószínűleg a középkorban az akkori templom körül alakult ki, hiszen I. Szent László uralkodása óta kötelező volt hazánkban az elhunytakat a templomok köré temetni. A jelenlegi közhiteles nyilvántartás a MRT kötetben említett középkori templomot és középkori temetőt nem említi! A középkori anyag mellett nagy számban került elő a MRT kötet készítőinek terepbejárásakor jellegtelen, de mindenképpen őskorinak meghatározható kerámia és egy kora vaskori cserép.

2008-ban Csirke Orsolya a veszprémi múzeum régésze végzett a lelőhelyen terepbejárását.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: A lelőhely területének nagyobb része szántó, így veszélyeztetett, a szántás folyamatosan pusztítja a régészeti lelőhelyet. Tilos a lelőhely területén a 30 cm-nél nagyobb mélységű földmunka, pl. a mélyszántás vagy a talajlazítás. A lelőhely egy része a temető területére esik. A sírok kiásása 30 cm-nél mélyebb földmunkával jár, így ez rombolja, veszélyezteti a lelőhelyet. A vonatkozó örökségvédelmi szabályozás szerint engedély nélkül nem végezhető 30 cm-nél mélyebb földmunka a régészeti lelőhelyek területén. Törekedni kell, hogy a veszélyeztetés, a károsítás megszűnjön a temető azon részén, mely a régészeti lelőhely területéhez tartozik.

Hrsz.: 03/4, 2, 1, 3, 03/3

7. Megyer – Új 1.

Lelőhely-azonosító: 72035

A lelőhely megjelölése: késő római telep

A lelőhely leírása: 2008-ban Csirke Orsolya a veszprémi múzeum régésze fedezte fel a késő római anyaggal keletkezett lelőhelyet terepbejárás közben. A lelőhely a Megyerről délnyugat felé, Hetyefő irányába vezető úttól északra, a Marcal árteréből kiemelkedő Hosszú-dűlő déli felén található kb. 200 x 120 méteres kiterjedésben. A lelőhely keleti és nyugati részén levő kis völgyekben, mélyedésekben valószínűleg víz is folyt a korábbi időszakok egy részében.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: A lelőhely területe szántó, így veszélyeztetett, a szántás folyamatosan pusztítja a régészeti lelőhelyet. Tilos a lelőhely területén a 30 cm-nél nagyobb mélységű földmunka, pl. a mélyszántás vagy a talajlazítás.

Hrsz.: 036/7

8. Megyer – Új 2.

Lelőhely-azonosító: 72039

A lelőhely megjelölése: kora római telep

A lelőhely leírása: 2008-ban Csirke Orsolya a veszprémi múzeum régésze fedezte fel ezt a szintén késő római anyaggal keletkezett lelőhelyet terepbejárás közben. A lelőhely a Megyerről délnyugat felé, Hetyefő irányába vezető úttól északra, a Marcal árteréből kiemelkedő Hosszú-dűlő déli felén található kb. 150 x 120 méteres kiterjedésben. Lelőhelyünk a 72035. számú, szintén késő római korú lelőhely közelében, attól néhány méterre északra és 1-2 méterrel magasabban fekszik.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: A lelőhely területe szántó, így veszélyeztetett, a szántás folyamatosan pusztítja a régészeti lelőhelyet. Tilos a lelőhely területén a 30 cm-nél nagyobb mélységű földmunka, pl. a mélyszántás vagy a talajlazítás.

Hrsz.: 036/7

Megyer községből közelebből meg nem határozott helyről Banner János említ lapos aljú mericetöredéket és füles korsóból származó cserepet, amelyek a pécsi Janus Pannonius Múzeumban voltak beletárolva és a késő rézkori bádeni (péceli) kultúra emlékei. Ugyancsak ismeretlen a pontos lelőhelye a Darnay-gyűjteményben lévő, Megyerről származó kőbaltának is.

1.3. A helyi építészeti örökség települési értékleltára

Készült a Megyer Község Önkormányzat Képviselő-testülete 11/2014. (XII.16.) rendeletével jóváhagyott Megyer Község Helyi Építési Szabályzata és Szabályozási tervének 1. számú melléklete alapján.

1.3.1. Településszerkezet, telekstruktúra és az utcavonal-vezetés, utcaképet vagy utcakép részlet

Megyer közigazgatási területén helyi védettségű településszerkezettel rendelkező falurész, telekstruktúra és az utcavonal-vezetés, utcakép vagy utcakép részlet nem található.

1.3.2. Építmény, építményrészlet, tömegformálás, homlokzati kialakítás, egyedi tájértéket, növényzetet, szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor

Helyi védelem alatt álló objektumok

S.szám	Megnevezés	Cím, hrsz., egyéb azonosító adat, megjegyzés
1	Lakóház	Fő u. Hrsz.: 3, közepes állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje
2	Lakóház	Fő u. Hrsz.: 4, közepes állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje
3	Lakóház	Fő u. Hrsz.: 9, jó állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje
4	Lakóház	Fő u. Hrsz.: 10, közepes állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje
5	Lakóház	Fő u. Hrsz.: 19, jó állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje
6	Lakóház	Fő u. Hrsz.: 28, közepes állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje
7	Lakóház	Fő u. Hrsz.: 11, jó állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje
8	Lakóház	Fő u. Hrsz.: 48, jó állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje
9	Lakóház	Fő u. Hrsz.: 15, közepes állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje
10	Lakóház	Fő u. Hrsz.: 26, jó állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje
11	Lakóház	Fő u. Hrsz.: 41, jó állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje
12	Lakóház	Fő u. Hrsz.: 37, közepes állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje
13	Lakóház	Fő u. Hrsz.: 22, jó állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje
14	Lakóház	Fő u. Hrsz.: 23, közepes állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje
15	Harangláb	Fő u. vége Hrsz.: 30 közepes állapotú fa szerkezet, 1900 k.
16	Olvashatatlan síremlékek	Temető, Hrsz.: 1 rossz állapotú sírjelek (185(?), 1856, 1857)
17	Sírjel	Temető, Hrsz.: 1 Nagy Mihály síremléke 1856
18	Sírjel	Temető, Hrsz.: 1 Nagy Lujza síremléke 1908
19	Sírjel	Temető, Hrsz.: 1 Farkas-Kiss síremlék 1915
20	Sírjel	Temető, Hrsz.: 1 Bene Mihályné síremléke 1929
21	Temetőkereszt	Temető, Hrsz.: 1 historizáló kőkereszt, Nagy M. 1852
22	Útszéli kereszt	Fő u. késő historizáló kőkereszt, Bartos család 1929

Képek:

1

3

5

6

7

9

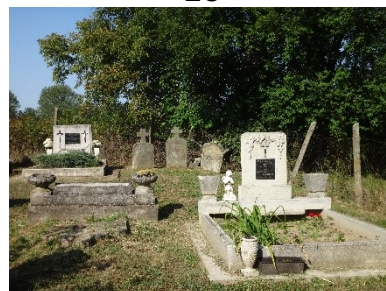
8

15

16

2. A tervezett változtatások hatáselemzése

Tervezett változások:

A hatályos településszerkezeti tervhez képest, jelentős változások a terv készítése során nem történtek. A kisebb módosításokat, a megváltozott, vagy új fejlesztési igények és a magasabb rendű településrendezési tervekkel való összhang megteremtése, vagy az azok nyújtotta lehetőségek kihasználása generálta.

A TSZT-ben beépítésre szánt területeket érintő változások:

Új beépítésre szánt terület kijelölésére, a már korábban kijelölt és érvényben lévő lakó, és üdülőterületeken kívül új lakóterület, és településközponti terület nem került kijelölésre a belterületen belül.

A **beépítésre szánt területeken** a már korábban kijelölt és érvényben lévő intézményi területeken kívül új intézményi vagy vegyes terület nem került kijelölésre. A kialakult turisztikai fejlesztések lehetőségének erősítésére új gazdasági terület nem került kijelölésre.

A TSZT-ben **beépítésre nem szánt területeket** érintő változások: a temető átsorolása.

Beépítésre nem szánt területek átsorolása: Elsősorban általános mezőgazdasági területet érint, természet közeli területté, valamint a sportterület átsorolását napelem parkká.

Új, beépítésre nem szánt különleges terület három helyen került kijelölésre: tervezett sport és rekreációs terület, és tervezett camping terület, valamint a tervezett megújuló energiaforrás telephelye.

2.1 A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése

A településszerkezeti terv nem érinti a település „történelmi központját”.

2.2.1 Régészeti örökség

A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése

1. számú módosítás:

A módosítással érintett terület a 03/3. hrsz. Területe 1,05 hektár. Az „M – birtokközpont” besorolású, általános mezőgazdasági övezethez tartozó major átsorolása Kmű különleges mezőgazdasági üzemi területté.

3. számú módosítás:

A módosítással érintett terület az 1. hrsz. Területe 0,3 hektár. A Kt jelű területből Kb-t jelű terület lesz. Beépítésre szánt különleges – temető terület átsorolása beépítésre nem szánt különleges – temető területbe.

9. számú módosítás

A módosítással érintett terület az alábbi hrsz-okat vagy legalábbis részeit foglalja magába: 02/1, 03/3, 03/7b, 03/7c, 05/1, 05/2, 05/3, 06/6, 06/7b, 06/8a, 06/16, 06/17, 06/18, 06/19a,c,h, 06/20b, 07/1-4. A módosítandó terület nagysága összesen 26,6 hektár. Az Má-i és Má-sz jelű, besorolású területek átsorolása a Marcal árterében Tk jelű természetközeli területté.

A változások hatásai a régészeti örökségre

Az 1. számú módosításhoz:

A módosítás érinti a 8511. nyilvántartási számú, Temető nevű régészeti lelőhelyet. A módosítás során a terület besorolása régészeti szempontból nem változik jelentősen, hiszen beépítésre szánt terület marad a terület, így **a módosítás nincs kifejezetten káros hatással az itteni régészeti lelőhelyre.** Megjegyzem, hogy a felszíni leletek alapján dolgozó szakemberek szerint a 8511. számú régészeti lelőhely csupán a módosítási terület északkeleti részére terjed ki, de kiderülhet földmunkák során, hogy a lelőhely nagyobb a most jelzettnél. A módosítási terület északkeleti részén tervezett földmunkák, építkezések során mindenképpen számolni kell a régészeti lelőhellyel. Ez azt jelenti, hogy a lelőhely jelenleg ismert területén a 2001. évi LXIV. törvény értelmében 30 cm-nél mélyebb földmunkákat csak engedéllyel szabad végezni. Ha a módosítási területen a lelőhely jelenlegi területén kívül kerülnek elő a régészeti örökség elemei, ezek előkerülését haladéktalanul be kell jelenteni az illetékeseknek. Ez esetben a régészeti munka, feltárás lassíthatja az esetleges építkezést.

A 3. számú módosításhoz:

A módosítás érinti a 8511. nyilvántartási számú, Temető nevű régészeti lelőhelyet, hiszen a temető nyugati része a lelőhelyhez tartozik. A terület beépítésre szánt területből beépítésre nem szánt területté változik a módosítás során, így **elvileg ez a módosítás nem érinti károsan, hátrányosan a régészeti lelőhelyet.** Mivel a módosítandó terület valójában temetőként működik és a módosítás után is temetkezni fognak ide, a módosítás **nem jelent régészeti szempontból semmiféle változást a lelőhely szempontjából.**

A 9. számú módosításhoz:

A módosítandó terület több régészeti lelőhelyet érint. Ezek nyugatról kelet felé haladva: a 8506, a 8507, a 8509. és a 8510. nyilvántartási számú régészeti lelőhelyeket. Mivel a módosítás során a korábban földművelésre alkalmasként nyilvántartott területek nem szánntható, földmunkával nem érintett területté válnak majd, ez **a módosítás kifejezetten kedvező hatással van az érintett régészeti lelőhelyekre.** Régészeti szempontból általában igen kedvező, ha a régészeti lelőhelyek területén nem szántott, nem bolygatott területek (rét, gyepek, legelő, természetközeli terület, stb.) jönnek létre.

Nem kizárható, hogy a jövőben további építkezések, földmunkákkal járó változtatások történnek a település területén. Emiatt az alábbi részben átfogó tájékoztatás olvasható a régészeti lelőhelyeken tervezett, 30 cm-t meghaladó mélységű földmunkákkal kapcsolatban. A régészeti lelőhelyhez tartozó területen 30 cm-t meghaladó mélységű földmunkák tervezése esetén a földmunkák megkezdése előtt próbafeltárás vagy megelőző feltárás előírására lehet számítani az illetékes hatóság részéről. (Az illetékes hatósághoz az építési előadó juttatja el az engedélyezési eljárás során az építéshez tartozó tervdokumentációt.) A próbafeltárás során a tervezett beruházási területnek csupán egy részét, általában 10-30 százalékát tárja fel a területileg illetékes megyei hatókörű városi múzeum vagy más, a feltárás elvégzésére jogosult intézmény. A próbafeltárás eredményei alapján pontosabban látható, hogy szükséges-e megelőző feltárás és hogy az milyen költségekkel fog járni. Ha a próbafeltárásból az derül ki például, hogy a lelőhelynek csak egy kis részén találhatóak három rétegben a régészeti objektumok és a nagyobb részén csak egy vagy két réteg van, akkor a teljes terület feltárása esetén lényegesen kisebb összeget kell a beruházónak kifizetnie a feltárók részére, mintha próbafeltárás nélkül az egész területre – nem ismerve a rétegviszonyokat – háromrétegű lelőhely költségeit számolnák a régészek. Az is lehetséges, hogy a lelőhely egyes részein már korábban elpusztultak a régészeti objektumok vagy a lelőhelyen egy vagy több objektumok nélküli terület („üres folt”) található. A próbafeltárás

során húzott kutatóárokokkal észlve a lelőhely belsejében lévő esetleges objektumok nélküli nagyobb területeket, ezek feltárási költségének jelentős része levonható a lelőhely feltárából. (Lehet, hogy géppel leszedik a feltárók a humuszcéteget, de ha ez alatt nincs az altalajba bemélyedő, ott nyomot hagyó régészeti objektum, akkor az objektumok kézi eszközökkel végzett feltáráára és az eredmények dokumentálására sem kerül sor – ez csökkenti a feltárási költségeit.)

A különböző rétegszámú lelőhelyek különböző módszerekkel történő kutatásának költségeit a 68/2018. (IV. 9.) kormányrendelet 8. melléklete tartalmazza. (Figyelem, ez az árszabás a törvényalkotók munkája eredményeként akár már 2018-ban is változhat!)

Beruházás tervezésekor jelentős segítséget jelenthet egy régész szakértő tanácsadása a régészeti munkák költségeinek tervezésekor.

Elképzelhető, hogy olyan helyszíneken kerülnek elő régészeti leletek váratlanul, mely területek nincsenek régészeti lelőhelyként számon tartva. Mivel e területek nem egy lelőhely részei, így az esetlegesen itt előkerült régészeti leletek bejelentése után nem kell feltárási költségre számítani, hiszen a földmunkát végző nem egy ismert lelőhelyen végzett földmunkát, így a véletlenszerűen előkerült leletek feltáráának a költsége nem őt terheli. Régészeti lelőhelyen kívül előkerült régészeti leletek, objektumok, jelenségek előkerülése és bejelentése esetén a területileg illetékes megyei hatókörű múzeum leletmentést köteles végezni. Mivel a leletmentésre a múzeumok általában nem rendelkeznek költségkerettel, így előfordulhat, hogy pénz híján az illetékes múzeum heteken át nem tudja elvégezni a leletmentést és így hosszú időn át nem folytatódhat a beruházás, azaz a megkezdett földmunka, mely során a régészeti leletek váratlanul előkerültek. Ilyen esetben előfordult már, hogy a leletmentés költségét felvállalta a beruházó, hogy a múzeum hamarabb befejezze a leletmentést és hamarabb folytatódhassanak a beruházás földmunkái. Azaz a törvények szerint a beruházó számára ingyenes leletmentés mégis jelentős költséggel járt.

Azon esetekben, ha utak, közművek, nyomvonalas létesítmények készülnek 30 cm-t meghaladó mélységű földmunkát végezve, az illetékes hatóság az engedélyezési eljárás során régészeti megfigyelést / régészeti szakfelügyeletet írhat elő a kivitelező költségére. A régészeti megfigyelést a területileg illetékes megyei hatókörű múzeum végzi. Ennek díja a 68/2018. (IV. 9.) kormányrendelet szerint nettó 8000 ft/óra, de kiszállásonként minimum nettó 36.000 ft-ot számlázhat ki a megfigyelést végző múzeum. Ha a régészeti megfigyelés során jelentős régészeti érték kerül elő az építkezés földmunkái során, akkor az építkezés földmunkáit leállítva megelőző feltárára is sor kerülhet a vonatkozó jogszabályok alapján. Ez azonban igen ritkán fordul elő. Általában a régészeti megfigyelést végző régész nem akadályozza vagy csak egy-két órával lassítja az építkezés során előkerült anyag dokumentálásával az építkezést. A régészeti megfigyelés költsége a fenti kormányrendelet és a régészeti megfigyelés természete alapján általában jóval kisebb, mint a hasonló területen folyó megelőző feltárási költsége. A megfigyelés eredményeként jelentős régészeti emlék előkerülése esetén megelőző feltárára is sor kerülhet, de erre nagyon ritkán kerül sor.

2.2.2 Történeti településre, település és tájszerkezetre

A településszerkezeti terv változtatásai pozitív módon befolyásolják a község természeti, tájképi megjelenését, melyet nagyrészt az általános mezőgazdasági területek természet közeli területté történő átsorolása von maga után

A történeti településre a tervezett fejlesztések nem jelentenek változást, illetve csak előnyként fog szolgálni a környezettudatosan és értékörző módon működő települést. Nem történik olyan változás, amely a történelmi településszerkezetet hátrányosan érintené. A kiterjesztett belterületen elhelyezett különleges területek, lehetőséget biztosítanak a település vonzóbbá tételéhez.

2.2.3 Települési értéktárban szereplő műemléki értékek

A település nem rendelkezik országosan védett emlékekkel. A helyi védelemmel rendelkező épületállomány telkein nem tervezett másfajta területfelhasználás, így megőrzésük fennmaradásuk biztosítható.

3. Értékvédelmi terv

Épített örökség:

Az épített örökség védelmét, megőrzését, a településkép védelméről szóló önkormányzati rendelet tartalmazza. A védelem alatt álló művi értékeket az eredeti formájukban kell megtartani és folyamatosan jó karban tartani.

A településrendezési tervben nem tervezhető a védett objektumok területének funkcióváltása, a környezetük jelentős átalakítása.

Helyi értékvédelemre kijelölt épületen vagy területen, bővítéssel felújítással járó építési tevékenység, illetve új épület, építmény építése esetén az új épületrésznek illetve épületnek, építménynek karakterében, tömegalakításában, illeszkednie kell a helyi védelem alá vont épület környezetében kialakult beépítési módhoz, karakterhez, tömegalakításhoz.

A közterületeken álló keresztek, ajánlatos az eredeti helyükön megtartani. Amennyiben egy későbbi fejlesztés miatt áthelyezésre kerülnének, akkor gondosan kiválasztott új helyszínen lehet felállítani, körültekintően elkészített tájépítész terv szerint.

Régészet:

A mezőgazdasági tevékenység különösen veszélyezteti az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emlékeket, amelyek közé elsősorban a kőből és/vagy téglából készült, római kori és középkori épületek földben rejtőző (többnyire az alapozáshoz tartozó) falmaradványai tartoznak. Ezen régészeti emlékek pusztulása a szántás mélységének növekedésével, illetve az erózió által okozott hatások miatt olykor igen látványos. A tervezett beruházások szempontjából korlátozó tényező lehet, hogy a 68/2018. (IV. 9.) Korm. r. értelmében a földmunkával járó beruházással el kell kerülni az ilyen régészeti emlékeket (21. § (3) c)) is.

A Kötv. 9. §-a alapján a régészeti lelőhelyeket – a fenntartható használat elvének figyelembevételével – csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak. A fenntartható használat a Kötv. 7. § 4. pontja szerint a védett kulturális örökség olyan módon történő használata – ideértve a kármegelőző és kárcsökkentő tevékenységeket is –, amely nem haladja meg a szakmailag indokolt mértéket és nem vezet az örökség elemeinek állapotromlásához, így biztosított fennmaradásuk a jelen és jövő nemzedékek számára. A Kötv. 10. § (2) bekezdése kimondja, hogy a régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük.

A fenti irányelvekhez kapcsolódóan régészeti lelőhelyek kapcsán felmerülő kárenyhítési lehetőségek az alábbiak.

I. Megelőző jellegű intézkedések

1. A nyilvántartott régészeti lelőhelyeket lehetőség szerint el kell kerülni a földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal, ezért a beruházásokat megelőzően már a terület kiválasztás szintjén érdemes tájékozódni a célterület régészeti érintettségéről, és amennyiben ez lehetséges, elkerülni a régészeti lelőhelyet a tervezett beruházással. A Kötv. 19. § (1) bekezdése alapján a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon kötelezően el kell kerülni. Ezek az esetek a Korm. r. 21. § (3) bekezdése alapján a védett régészeti lelőhelyek, a nyilvántartott tájképi jelentőségű régészeti lelőhelyek és az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emlékek. Ez utóbbi főszabály alól az örökségvédelmi hatóság csak belterületi ingatlanok, valamint örökségvédelmi vagy természetvédelmi célú beruházások

esetén, illetve akkor térhet el, ha más meglévő építmény vagy műtárgy karbantartására irányul.

2. Régészeti érdekű területeken tervezett beruházás esetén megelőző régészeti kutatás vagy örökségvédelmi hatástanulmány készítése javasolható. *Régészeti érdekű terület* a Kötv. 7. § 29. pontja alapján valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető. Örökségvédelmi hatástanulmány készíttetését az örökségvédelmi hatóság is előírhatja a Korm. r. 87. § (4) bekezdése szerinti engedélyezési eljárásokban.

3. Amennyiben a tervezett tevékenység a Kötv. szerint nagyberuházásnak minősül, az örökségvédelmi jogszabály külön szabályait kell alkalmazni az engedélyezés és a megvalósítás folyamán. A nagyberuházásokhoz kapcsolódó engedélyezési eljárásokban a tervezett tevékenység örökségvédelmi hatásainak felmérésére Előzetes régészeti dokumentáció (ERD) készítését írja elő a Kötv. Az ERD-t a jogszabályban meghatározott szerv készíti el, ezt az első olyan hatósági engedélyezési eljárásban be kell nyújtani, amely földmunkák végzésére jogosít. Az ERD részét képező feltárási projektterv alapján kerül sor a konkrét régészeti feladatellátás meghatározására, amelyet – amennyiben engedélyköteles tevékenységről van szó – az örökségvédelmi hatóság engedélyez.

II. Mentő jellegű intézkedések

1. A védett régészeti lelőhelyek esetében örökségvédelmi engedélyt kell kérni a Korm. r. 53. §-a értelmében az örökségvédelmi hatóságtól – a más hatóság (örökségvédelmi szakhatóság hozzájárulásával vagy szakkérdés vizsgálata alapján kiadott) engedélyéhez nem kötött – minden 30 cm mélységet meghaladó földmunkához, tereprendezéshez, valamint depó, feltöltés, töltés létesítéséhez. Ebben az esetben – a Korm. r. 88. §-a szerinti kivételek fennállása esetén – a szükséges megelőző régészeti feltárást követően, illetve azzal párhuzamosan végezhető az engedélyezett tevékenység.

2. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében a szakhatóságként vagy szakkérdés vizsgálatában közreműködő örökségvédelmi hatóság a földmunkával járó beruházás kapcsán előírja a szükséges megelőző régészeti feltárást.

3. Régészeti lelet, jelenség vagy emlék váratlan előkerülése esetén azt a jogszabályban meghatározott módon be kell jelenteni, a tevékenységet szüneteltetni majd ezt követően az illetékes, feltárássra jogosult intézmény elvégzi a mentő feltárást.

A kárenyhítés lehetőségeinek figyelembevétele a beruházások szempontjából mindenképpen fontos, hiszen a régészeti feltárások költségeit annak kell fedeznie, akinek érdekében az elvégzendő földmunka vagy a nyilvántartott régészeti lelőhely bolygatása szükségessé vált, így régészeti érintettség esetén a régészeti munkák költségével és időigényével is számolnia kell a beruházónak. A beruházások kapcsán célszerű lehet az előzetes egyeztetés az örökségvédelmi hatósággal.

A település területére eső nyilvántartott lelőhelyek száma 8, ezek közül egy sem fekszik belterületen, viszont az egyik lelőhely részben a (külterületen lévő) temetőben található. 7 lelőhely tisztán szántó művelései ágú területen található és valóban szántón is fekszenek, a 8. az, amely részben szántott, részben a temetőre lokalizált. (Nem ismerem a szerkezeti tervet, így a valós állapotot, használatot írtam le és nem az egyes területek hivatalos besorolását.)

A fentiek alapján egy lelőhely sem fekszik belterületen, de elképzelhető, hogy a jövőben kerülnek elő itt is régészeti emlékek. A belterületi vagy egyéb beépített területrészekben azok az építési munkálatok, amelyek talajbolygatással járnak (pl. ház-, pince- vagy kerítésalap ásása, közművek vezetése, tereprendezés, oszlopállítás, fásítás, árokásás, útépítés, stb.), veszélyeztető forrásnak minősülnek, az ilyen jellegű beavatkozás engedélyezése során az

örökségvédelmi hatóság is részt vesz az eljárásban a hatályos jogszabályok alapján. A fentiek mellett bármilyen újabb beruházás (pl. alagcsövezés, melioráció, talajlazítás, csatornaásás, homok-, agyag- vagy földbányászás, magas- vagy mélyépítés, útépítés, stb.), essen az bel- vagy külterületre, jelentős károkat okozhat a régészeti lelőhelyekben, ezért a fenti tevékenységek esetében az örökségvédelmi hatóság az engedélyezés során érvényesíti az örökségvédelmi érdekeket és előírja a szükséges örökségvédelmi hatáscsökkentő eljárást a beruházó számára, amely a gyakorlatban a megelőző régészeti feltárás valamely formáját jelenti. A hatóság saját hatáskörében eljárva mérlegeli a tervezett beruházás és az általa a régészeti örökségben keletkező visszafordíthatatlan folyamatok arányát, viszonyát, majd a jogszabályokkal összhangban, ezek alapján kikötésekkel engedélyezi vagy – jogszabályi feltételek fennállása esetén – elutasítja az engedélykérelmet.

Településünk 8 lelőhelye mind külterületen található. Jelenleg legalább részben szántó művelés alatt található 8. (Ez a valós állapot, nem a településszerkezeti terv szerinti.) A lelőhelyek az intenzív talajművelés miatt lassan, de biztosan pusztulnak. A szántás – különösen a mélyszántás – az erózióval kiegészülve folyamatos állagromlást okoz az érintett lelőhelyekben, tartós, több évtizedes ilyen jellegű használat során pedig a teljes megsemmisüléssel fenyeget. Ezeken a területeken a szántóként való használatot, mint az eddigi használati módot, az esetek többségében korlátozni ugyan nem szükséges, de javasolt a művelési ág megváltoztatása úgy, hogy az a lelőhelyek tartós és további romlással nem járó fennmaradását garantálja. Javasolt a gyepterület művelési ág és ennek megfelelően a füvesítés után kaszálóként vagy legelőként való hasznosítás bevezetésének megfontolása.

A gyep, rét, legelő művelési módok a régészeti lelőhelyek állapotának háborítatlan megőrzése szempontjából kifejezetten kedvezőek. Ilyen területeken jelenleg egyetlen lelőhely sem található. Javasolt törekedni e felületek megőrzésére és lehetséges kiterjesztésére a régészeti lelőhelyeken és környezetükben.

A kert, szőlő vagy gyümölcsös kialakítása, illetve erdő telepítése többnyire jelentős veszélyt jelenthet a régészeti lelőhelyekre nézve, ugyanis a szőlő- és kertműveléshez, illetve az erdőgazdálkodáshoz általában kapcsolódó műveletek (pl. tuskózás, rigolírozás) a lelőhelyek vagy lelőhelyrészek megsemmisülésével járhatnak. E tevékenységeket ezért a régészeti lelőhelyek területén kerülni kell. Az örökségvédelmi hatóság örökségvédelmi hatástanulmány készíttetését írhatja elő újrahasznosításra, más célú hasznosításra vagy telekalakításra irányuló földhivatali eljárás esetén. Kertes mezőgazdasági területen jelenleg nincs lelőhelyünk. Szintén nincs lelőhelyünk erdővel fedett területen sem.

Régészeti érdekű terület a település közigazgatási területére eső valamennyi vízfolyás vagy állóvíz partszakasza, még ha ezekben ma már nem is található víz. A jelen művelési ágaktól eltérni ezeken a területeken nem kell, jelenségek vagy leletek észlelése esetén azonban a jogszabályok által előírt tennivalókon túl értesíteni kell a helyi jegyző útján a területileg illetékes örökségvédelmi hatóságot és megyei hatókörű városi múzeumot is, hogy a lelőhely bekerülhessen a közhiteles örökségvédelmi nyilvántartásba. Amennyiben ezeken a területeken belül azonosítani sikerül a konkrét lelőhelyeket, azokra a továbbiakban a nyilvántartott régészeti lelőhelyekre vonatkozó szabályok és eljárások vonatkoznak. Újabb, jelentős földmunkával járó beruházás vagy változtatás ezért egyik ilyen területen sem javasolt. Amennyiben mégis beépítésre kerül régészeti érdekűként számon tartott terület, fel kell készülni régészeti lelőhely előkerülésére, ami az ott folyó munkálatokat lelassíthatja.

Egy-egy nagyobb területet érintő beruházás esetén – így esetleg útépítés, zöldmezős beruházás nyomvonalának, helyének végleges meghatározását megelőzően – célszerű külön örökségvédelmi hatástanulmány készíttetése. A hatástanulmány készítése során alkalmazott,

nem roncsoló módszerek (légi fotó, terepbejárás, geofizikai felmérés) és szondázó kutatások segítségével a lelőhely kiterjedése és jellege viszonylag jól meghatározható. A terv véglegesítését megelőzően, saját megrendelésre készített örökségvédelmi hatástanulmány révén elkerülhető, hogy az engedélyeztetési fázisban az örökségvédelmi hatóság a kérelmet elutasítsa vagy a tervek módosítását írja elő. Egy-egy konkrét beruházás tervezési fázisában ezért mindenképpen érdemes egyeztetni az illetékes örökségvédelmi hatósággal.

Amennyiben a lelőhelyeken és régészeti érdekű területeken kívül kerülne elő lelet vagy jelenség, akkor a korábban részletesen leírt jogszabályok szerint kell eljárni.

Régészeti szempontból alapvetően fontos, hogy minden egyes nyilvántartott lelőhelyet érintő munkálat esetében, biztosított legyen a régészeti felügyelet. Tekintettel azonban a törvényi szabályozásra, amely szerint a beruházások esetében a szükségessé váló régészeti feltárások költségét a beruházónak kell állnia, valamint a váratlanul előkerülő lelőhelyek kapcsán szükséges mentő feltárások által okozott időkiesésre egy-egy beruházás során, a nem kellően motivált felek miatt a gyakorlatban továbbra is számolni kell a régészeti jelenségek egy jelentős részének dokumentálatlan pusztulásával. Ennek elkerülése érdekében szükséges az előrelátó tervezés, valamint a fejlesztések során az örökségvédelmi többletköltségek tervezése.

Településünk területén sem az egyes lelőhelyek jelentősége, sem a veszélyeztetés nem indokolja jelenleg egyetlen lelőhely védelemre vonatkozó felterjesztését sem.

Ugyanezen indoknál fogva, bár az egyes régészeti lelőhelyek többnyire jól hozzáférhetőek a kutatás számára, tervezett feltárásukat jelenleg semmi nem indokolja. Beruházást megelőző régészeti kutatás azonban szükség esetén minden területen lehetséges.

Településünk lelőhelyei közül jelenleg egyiket sem javasoljuk régészeti bemutatóhely kialakítására.

Szabályozási javaslatok

A jelenlegi károsan ható folyamat (talaj bolygatása) a fokozatos állagromlást jelenti a lelőhelyek számára. E folyamat elméletileg visszafordítható vagy legalább is megállítható lenne, ha a területeken a talajművelést a lentebb felvázolt módon megváltoztatnák. Ehhez a helyi adminisztráció (Önkormányzat), a szakemberek (örökségvédelmi hatóság, megyei hatókörű múzeum) és az érintett magánszemélyek vagy vállalkozások konstruktív együttműködése szükséges. Ellenkező esetben a folyamat megfordíthatatlannak látszik és előbb-utóbb menthetetlenül a régészeti lelőhelyek teljes megsemmisüléséhez vezet.

A 8511. számú lelőhely egy része a temető területére esik. A sírok kiásása 30 cm-nél mélyebb földmunkával jár, így ez rombolja, veszélyezteti a lelőhelyet. A vonatkozó örökségvédelmi szabályozás szerint engedély nélkül nem végezhető 30 cm-nél mélyebb földmunka a régészeti lelőhelyek területén. Törekedni kell, hogy a veszélyeztetés, a károsítás megszűnjön a temető azon részén, mely a régészeti lelőhely része.

A helyi védettséggel összefüggő javaslatok

S.szám	Megnevezés	Cím, hrsz., egyéb azonosító adat, megjegyzés	Kép
1	Lakóház	Fő u. 5. Hrsz.: 48 jó állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje	az ötös

2	Lakóház	Fő u. 7. Hrsz.: 47. jó állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje	a galagonya
3	Lakóház	Fő u. 9. Hrsz.: 46. leromlott állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje	a romos fehér
4	Lakóház	Fő u. 11. Hrsz.: 43. jó állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje	a kékajtós
5	Lakóház	Fő u. 13. Hrsz.: 41. jó állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje	a pitypang
6	Lakóház	Fő u. 6. (?) Hrsz.: 9/1. jó állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje	a kukás a képen
7	Lakóház	Fő u. 8. Hrsz.: 10. jó állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje	a posta közösségi
8	Lakóház	Fő u. 10. Hrsz.: 11. jó állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje	a sarki
9	Lakóház	Fő u. 19. Hrsz.: 39. közepes állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje	a parobalantennás
10	Lakóház	Fő u. 12. Hrsz.: 28. közepes állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje	a kereszt mögötti sarki
11	Lakóház	Fő u. 23 (?) Hrsz.: 37. jó állapotú népies lakóház, 20. sz. eleje	falumúzeum kicsi
12	Harangláb	Fő u. vége Hrsz.: 30 közepes állapotú fa szerkezet, 1900 k.	
13	Temető	Az önkormányzati temető területe a 19. sz. végi és 20. sz. eleji síremlékekkel.	
14	Olvashatatlan síremlékek	Temető, Hrsz.: 1 rossz állapotú sírjelek (185(?), 1856, 1857)	
15	Sírjel	Temető, Hrsz.: 1 Nagy Mihály síremléke 1856	
16	Sírjel	Temető, Hrsz.: 1 Nagy Lujza síremléke 1908	
17	Sírjel	Temető, Hrsz.: 1 Farkas-Kiss síremlék 1915	
18	Sírjel	Temető, Hrsz.: 1 Bene Mihályné síremléke 1929	
19	Temetőkereszt	Temető, Hrsz.: 1 historizáló kőkereszt, Nagy M. 1852	
20	Útszéli kereszt	Fő u. késő historizáló kőkereszt, Bartos család 1929	

Összefoglalás:

Épített örökség:

Megyer a Marcal folyó medencéje alkotta kistáj déli, a folyó kisebb vízhozamú, eredéshez közeli részén, fekvő település. A Marcal-medence hazánk óceáni éghajlati hatású területén található, amely a többi, szomszédos területhez képest átlagosan nagyobb és egyenletesebb

eloszlású csapadékot, és alacsonyabb hőmérsékletet is jelent. A völgyet, így a település határát is a lejtőkkel határolt sík, magas talajvízállású termőterületek jellemzik.

Megyer történeti magját, a legkorábban lakott, és oldalhatáron álló házak sorával beépült részét a mai Fő utca jelenti. A házak mögött a telken keresztben álló gazdasági épület, a keleti oldalon a hosszan, a Marcalig lenyúló telkek jellemezték a 20. századig.

A korai időszakból egyetlen épület sem maradt fenn, a régi falumag beépítésében legfeljebb a szűk telekosztás utal korábbi állapotra.

A falu számottevően nem növekedett a 19. században, a 20. század második felére csupán a Hettyefő felé vezető út mentén épült fel néhány újabb lakóépület.

A termelőszövetkezet ugyanekkor került a település déli részére, a temetőtől délnyugatra fekvő egykori külterületre.

A házak nagyobb része hosszú, oldalhatáron álló, kétablakos, oromfalas homlokzatú, tornáccal, néhány lakóépület előkertes, kispolgári ház. A falu középső, szűk telekosztású telkein álló épületek többsége a 19. század közepe előtti eredetű, a korai falumag többi háza a 20. század első feléből való. Az újabban betelepült, faluszéli részeken ennél későbbi, modern beépítés is előfordul.

Régészeti örökség:

A település területén máig összesen 8 régészeti lelőhely (terület) áll a Kötv. általános elvei alapján védelem alatt.

Ezek között egyetlen egy fokozottan védett régészeti lelőhely sem található. A vonatkozó kormányrendelet értelmében a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyen a hatóság örökségvédelmi engedélye szükséges – a más hatóság (örökségvédelmi szakhatóság hozzájárulásával vagy szakkérdés vizsgálata alapján kiadott) engedélyéhez nem kötött – minden, 30 cm mélységet meghaladó földmunkához, tereprendezéshez, valamint depó, feltöltés, töltés létesítéséhez és a régészeti emlék megóvási, konzerválási munkálataihoz.

Minden ismert és nyilvántartott lelőhely esetében már a jelenlegi humuszréteg bolygatása (eltávolítása) is sérti a régészeti örökség földben rejlő emlékeit. Amennyiben ezek területén elkerülhetetlen az építési tevékenység, annak eljárásába a kulturális örökségvédelmi hatóságot be kell vonni. Ilyen esetben megelőző régészeti feltárássra kell számítani, amelynek költségeit a beruházónak kell viselnie.

A jelenleg hatályos jogszabályok szerint a település területén a régészeti feladatellátásra a megyei hatókörű Laczkó Dezső Múzeum (8200 Veszprém, Török Ignác utca 7.) jogosult.

Régészeti ügyekben szakhatóságként, illetve szakkérdés vizsgálatában jelenleg Veszprém megye teljes területén a Veszprém Megyei Kormányhivatal, Veszprémi Járási Hivatala Hatósági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály (8200 Veszprém, Mindszenty József u. 3-5. Levelezési cím: 8210 Veszprém, Pf.: 1000. tel.: 88-550-497, e-mail: veszprem.epitesugy@veszprem.gov.hu) az illetékes.

Ez a hatástanulmány a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok alapján készült. A település területén időközben előkerülő lelőhelyekről a nyilvántartást vezető hatóság (Miniszterelnökség) vezet közhiteles nyilvántartást. Javasolt minden tervezett beruházás előtt a lelőhellyel való érintettségéről időben meggyőződni.

Nyilatkozat:

A hatástanulmány készítőiként kijelentjük, hogy a hatástanulmány épített örökségi és régészeti munkarésze az örökségvédelmi jogszabályok és a hatósági eljárások figyelembe vételével készült.

A hatástanulmány készítői egyúttal nyilatkoznak arról, hogy a tanulmány készítéséhez szükséges képesítéssel, gyakorlattal és szakértői jogosultággal rendelkeznek, szerepelnek a Miniszterelnökség által vezetett Műemléki szakértői névjegyzékben műemléki szakértőként (műemléki érték dokumentálása).

Batizi Zoltán régészeti szakértői nyilvántartási szám: 17-003

Jankovics Norbert művészettörténész, régész, műemléki szakértő:

Szakértői sz.: 21-0016

Máté Zsuzsanna építész, műemléki szakértő:

Szakértői sz.: 21-0073